

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

L/1

БЕОГРАД
2019

НАШ ЈЕЗИК

Л св. 1

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ, др Ђорђе ОТАШЕВИЋ,
др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ, др Стана РИСТИЋ,
др Марина СПАСОЈЕВИЋ, др Живојин СТАНОЈЧИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Рецензенти
др Весна Ломпар, др Стана Ристић, др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjezikisjsanu@gmail.com.

Штампа: Чигоја штампа, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, св. 1 (1932/33) – год. 8, св. 1 (1941); Н.с. књ. 1 (1949/50)– . – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1932/33– 1941; 1949/50– (Београд : Чигоја штампа). – 23 cm

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

НАШ ЈЕЗИК

Књига L

Св. 1 (2019)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

- Идеофони у српском језику – дефиниција и функције: илустрација на примеру идеофона *бам* (ТАЊА Ч. МИЛОСАВЉЕВИЋ) 1–15
- Међуоднос псеудосоцијативности и протосоцијативности у српском језику (МАРИЈА М. ОПАЧИЋ) 17–27
- Прозодијска норма и њена реализација на примеру поста акценатских дужина (МИЉАНА Б. ЧОПА) 29– 46

П о в о д и

- Позив и ујуиџиџиво за куљење речи њо народу за Речник Српске краљевске академије* (1889): значајан прилог српској лексикографској култури (НЕНАД Б. ИВАНОВИЋ) 47–75
- Одбор за стандардизацију српског језика и његове одлуке (путевима књиге сабраних одлука поводом двадесетогодишњице рада) (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 77–103

Б и б л и о г р а ф и ј а

- Егон Фекете (1931–2009) – библиографија (ВЛАДИМИР Б. ЖИВАНОВИЋ) 105–117

П р и к а з и

- Душка Кликовац, *Српски језик у свейлу когнитивне лингвистике* (АЛЕКСАНДРА С. ЈОВАНОВИЋ) 119–129
- Гордана Штрбац, *Фразеологија о човеку и човек у фразеологији* (МАРИЈАНА Р. ЂУКИЋ) 131–139
- Ана Јањушевић Оливери, *Инџензификаџорске џарџикуле у савременом српском језику* (МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 141–144

Милосав Ж. Чаркић, <i>Сѣих и језик</i> (АЛЕКСАНДАР К. КИКЛЕВИЧ)	145–147
Дејан Ајдачић (ур.), <i>О вредностима у српском језику</i> . Зборник етнолингвистичких радова 2 (ИВАНА В. ЛАЗИЋ КОЊИК) . .	149–152
<i>Globalizacja a języki słowiańskie. Globalization and Slavic Languages</i> (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ)	153–158
Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика	
Призренско-тимочки говори	159–169

Оригинални научни рад
Примљен 18. децембра 2018. г.
Прихваћен 24. јула 2019. г.

МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ*
(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
И ЊЕГОВЕ ОДЛУКЕ
(ПУТЕВИМА КЊИГЕ САБРАНИХ ОДЛУКА ПОВОДОМ
ДВАДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ РАДА)

У раду се представљају и анализирају одлуке Одбора за стандардизацију српског језика сабране у књигу поводом обележавања двадесет година деловања овог тела. Указује се на значај оглашавања Одбора у виду давања препорука и мишљења у вези са језичким променама и појавама (ортографско-ортоепским, морфолошким, творбено-семантичким, синтаксичким, стилским, традуктолошким итд.), а неретко и са оним (социо)лингвистичким питањима и дилемама које су реперкусија друштвено-политичких чинилаца.

Кључне речи: српски језик, Одбор за стандардизацију српског језика, одлуке Одбора за стандардизацију српског језика, норма, нормативне препоруке.

1. Дводеценијско деловање Одбора за стандардизацију српског језика (12. децембар 1997 – 12. децембар 2017) огледа се у великом броју активности овог тела на бризи о статусу српског језика и писма у време после распада српскохрватског језичког заједништва. Рад Одбора усмерен је на неговање и развијање српске језичке културе, на језичко планирање и провођење језичке политике, те организовање и рад на капиталним публикацијама српске лингвистике, остваривање

* marina.spasojevic@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта *Лингвистичка испраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (бр. 178009), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

међународне сарадње, сарадње са државним органима итд.¹ Чланови Одбора у пленуму су језички стручњаци представници његових оснивача,² док, с друге стране, Одбор делује и кроз своје комисије,³ које чине стручњаци специјализовани за појединачне лингвистичке дисциплине.

1.1. Учинак Одбора, као стручног радног тела саветодавне природе, од његовог оснивања до данас представљан је јавности веома подробно у публикацији под насловом *Списи Одбора за стандардизацију српског језика*. У њој се периодично обједињују, у оригиналу, сва документа, дописи (тј. преписка Одбора са установама и појединцима), као и написи у јавним гласилима везани за рад Одбора, његових комисија и чланова у одређеном периоду.⁴ Од II књиге *Списца* садржај се усталио, тј. списи се начелно групишу на следећи начин: списи матичног Одбора; списи упућени Одбору; списи Комисије за односе са јавношћу и решавање неодложних питања; списи осталих комисија; издвојени документи (и одлуке); исечци из новина, часописа и књига. Дакле, поред записника са састанака Одбора и комисија, те извештаја и планова о раду, доносе се дописи – обраћања и саопштења Одбора државним органима, председницима држава, председницима влада Србије, Црне

¹ Детаљно о историјату, програму, циљевима и резултатима рада Одбора в. у раду Танасић 2018.

² САНУ, ЦАНУ, АНУРС, Институт за српски језик САНУ, Матица српска, потом филозофски или филолошки факултети у Србији, Црној Гори и Републици Српској на којима постоје матичне катедре за српски језик – у Београду, Новом Саду, Нишу, Приштини (сада са привременим седиштем у Косовској Митровици), Крагујевцу, Никшићу, Српском (Источном) Сарајеву и Бањој Луци, као и Српска књижевна задруга.

³ При оснивању оформљене су: Комисија бр. 1 – Комисија за фонологију, Комисија бр. 2 – Комисија за морфологију и творбу речи, Комисија бр. 3 – Комисија за синтаксу, Комисија бр. 4 – Комисија за лексикологију и лексикографију, Комисија бр. 5 – Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике, Комисија бр. 6 – Комисија за историју језичког стандарда, Комисија бр. 7 – Комисија за односе са јавношћу и решавање неодложних питања (тзв. Мали одбор), Комисија бр. 8 – Комисија за стандардни језик у школству, администрацији и јавним гласилима и Комисија бр. 9 – Комисија за корпус, настала касније, 19. 5. 2000. године.

⁴ Прву књигу, са материјалом из 1997. године, издао је 1998. године Институт за српски језик САНУ, а приредили су је Радојко Гачевић и Јован Вуксановић. Бранислав Брборић је са њима приредио следеће књиге *Списца*: II (за 1998 и 1999) – 1999, III – 2000, IV – 2001, V – 2002, VI – 2003, VII – 2004, VIII – 2005. Следећа, IX књига (за 2006) изашла је 2007, приредили су је Радојко Гачевић, Јован Вуксановић и Милан Тазић, у издању Института и Београдске књиге, потом су уследиле књиге: X (за 2007) – 2008, XI (за 2008, 2009 и 2010) – 2011. Књигу XII–XV 2018. године приредио је Јован Вуксановић у издању Института за српски језик и НМ Либрис. Она доноси обједињено списе за неколико година: XII (за 2010–2011); XIII (за 2012–2013); XIV (за 2014–2015) и XV (за 2016–2017).

Горе, Републике Српске, министарствима просвете, културе, науке, спољних послова, дијаспоре, вера итд. – везани за функционисање и ингеренције Одбора и набројаних институција, као и дописи које су Одбору упућивале државне институције са различитим питањима, предлозима, захтевима за општејезичке препоруке, ставове и мишљења и сл. Такође, како Одбор остварује интеракцију са јавношћу, присутан је и у медијима, па се прикупљају исечци из штампе и сл. који сведоче о интересовању за нека језичка питања, значају и раду Одбора. Све ово чини неизоставну архивску грађу за истраживање српске језичке политике и језичког планирања у новијем времену.

2. У складу са циљевима рада Одбора, једна од најважнијих активности представља изношење ставова, мишљења и препорука, те давање одговора на упућена језичка и питања у вези са појавама и проблемима који се односе на актуелну језичку ситуацију, али и језичку прошлост, формулисана кроз о д л у к е Одбора.⁵ Текстовете одлука сачињавају чланови Одбора или његових комисија, усвајају се на Малом одбору и као документи заводе у Архиви Одбора. Одлуке су усмерене ка јавности у виду препорука, савета, закључака, мишљења, реаговања, исправки и сл. Објављују се у *Сјисима*, у часописима који су посвећени питањима стандарднојезичке норме и језичке културе – у научном часопису *Наш језик*, научно-популарном часопису *Језик данас*, а у новије време најпре на сајту Института за српски језик, а потом и Одбора.

2.1. Први пут одлуке су сабране, и то педесет, у књизи *Српски језик у нормативном огледалу* (2006: 61–270), која доноси и оснивачка акта (2006: 17–29),⁶ као и картотеку језичких недоумица (33–48; *Сјиси* II/1999: 251–280), те избор текстова који се баве актуелним питањима стандардизације, језичког планирања и језичке политике обједињених у поглављу „Нормативно огледало“ (273–439). Две деценије деловања свакако су биле повод да се одлуке поново обједине, нарочито што неке теме не губе на актуелности већ се продубљују, а неки ставови су допуњавани у складу са новонасталим околностима (попут феминизације у језику, статуса бошњачког језика итд.). Наиме, у књизи *Одлуке одбора за стандардизацију српског језика. Поводом 20 година од оснивања (Одлуке 2017)* сабрано је свих шездесет шест до тада објављених одлука, које ћемо у даљем тексту тематски груписати

⁵ До бр. 16 називани су з а к љ у ч ц и м а (уп. *Сјиси* III/2000: 222), а од бр. 17 о д л у к а м а (уп. *Сјиси* IV/2001: 245).

⁶ Осим у овој књизи, оснивачки списи – Споразум о оснивању, Пословник и Програм рада Одбора за стандардизацију српског језика – те списак чланова при оснивању нашли су места у неколико књига *Сјиса*: I (1998: 2–11, 225–226), IV (2001: 19–32) и јубиларној књизи (2018: 33–42), те *Одлуке* (2017: 15–25).

и приказати како бисмо сагледали који су то кључни проблеми везани за српски језик, његову норму и језичку политику.

2.2. Одлуке представљају текстове у којима су научно и стручно подробно образложене лингвистичке и социолингвистичке појаве и одговорено на питања. Често су настајале на подстицаје из окружења као одговори на конкретна питања и обраћања разних институција и шире јавности, као реакције на нове тенденције у језику или пак на друштвено-политичке догађаје који своје реперкусије имају на српски језик и писмо (статус, назив и др.), али и сагледавањем сопствене делатности као осврти на појаву нових дела лингвистичке литературе итд. Њихов текст је, у највећем броју случајева, задобио одговарајућу форму и структуру. У првом, уводном делу наводи се добијено питање, уочена појава или какав други повод, почесто са одговором у виду нормативне препоруке или мишљења, а потом се даје опширно на научним чињеницама засновано о б р а з л о ж е њ е, које карактеришу пажљиво бирани примери и стил прилагођен и широј стручној јавности.

2.3. Одлуке, као што се из горенаведених мотивација њиховог настанка може претпоставити, могу се поделити на 1) оне посвећене лингвистичким питањима у ужем смислу, тј. практичним питањима језичке културе⁷ и норме (ортоепске, ортографске, морфолошке, синтаксичке, семантичке, лексичке, али и текстуалне, стилске, прагматичке, уп. Николић 2010а: 46); 2) оне које се тичу социолингвистике у ширем смислу, тј. друштвено условљених појава и питања везаних за језик, те уже – новијих дисциплина са којима се она преплиће – еколингвистике и јурислингвистике;⁸ 3) оне које се тичу писмености у доба дигитализације; 4) оне које се тичу програма за подизање језичке

⁷ Језичка култура на основу педагошке и регулишуће функције препоручује и утврђује језичка средства у употреби у одређеним комуникативним условима у складу с нормом (Николић 2010а: 56).

⁸ Јурислингвистика бави се језичким законодавством и језиком у законодавству, затим правним статусом језика и писма у вишејезичкој држави итд., те је с тим у вези у тесној вези са језичком политиком и језичким планирањем, затим злоупотребима и манипулативном употребом језика (Николић 2010а: 70).

Еколингвистика као правац проучавања у језичкој култури бави се питањима истраживања фактора који негативно утичу на развој језика и онима који доприносе обогаћивању и усавршавању језика, тј. комуникације, те проблемима односа између суседних, већинских и мањинских језика, књижевних и дијалеката, проблемима с писмом (Николић 2010а: 49–53). За српски језик у овом домену налазе се статус ћирилице, култура говора, медијско загађење говора, пораст англицизама, опадање опште говорне културе и др. Према мишљењу М. Николић, већина ових проблема у српском језику је нерешена због лоших друштвених околности у којима се Србија налазила последњих деценија.

културе и функционалне писмености и 5) оне које су везане за резултате рада Одбора.

3. Како у основи језичке културе лежи правилност, на адресу Одбора често су стизала питања од представника значајних институција и установа да им се понуди најбоље решење везано за неки флективни облик или деривациону варијанту, избор лексике, преводни еквивалент итд., као и дописи са уоченим грешкама.⁹ С друге стране, уочљива је активност Одборове Комисије за синтаксу да се огласи поводом ширења језичких неправилности које ремете синтаксичку норму српског језика.

3.1. На ортографску норму односи се Одлука бр. 9 „Црта и цртица“ (63–69), чије су образложење написали Бранислав Брборић и Радојко Гачевић. Наиме, на молбу Гордане Милићевић и Гордане Боснић, професорки српског језика, прегледно се разлаже употреба црте (правописног и интерпункцијског знака) и цртице (правописног знака), чија се употреба у пракси меша, нарочито у штампаним текстовима. Једним својим делом Одлука бр. 45 „Важност решавања и ситница језикословних“ (218–221)¹⁰ одговор је на правописна питања Југослава Перовића, новинара Танјуга, о писању великог слова у називима институција и аката (влада, парламент, резолуција) и употреби тачке као правописног знака у писању вишецифрених бројева. Одлука бр. 41 „Називи слова у ћирилици“ (199–206) даје одговор на занимљиво питање правника Драгослава Граочанкића, члана Комисије бр. 8, имају ли, и треба ли да имају, називе слова азбуке, као и у вези са опсегом термина *азбука* (уп. т. 3.4). На основу ISO стандарда, називи слова српске ћирилице гласе: *а, бе, ве, ге, де, ђе, е, же, зе, и, је, ка, ел, ље, ем, ен, ње, о, ње, ер, ес, ње, ђе, у, еф, ха, це, че, џе, ша* (устаљене скраћенице, попут *бе-се-же, си-ен-ен* не морају се мењати). Термини *азбука* и *џисмо* сасвим су адекватни за именовање српског писма, док је *алфабет* надређен, а *абеџеда* се односи на латинички поредак слова. И Одлука бр. 49 „Ситнице језикословне такође је пожељно стандардизовати“ (233–363), чији текст су разрадили Бранислав Брборић, Радојко Гачевић и Јован Вуксановић, настала је на подстицај истог посленика. Наиме, Граочанкић је Одбору крајем марта 2004. године доставио

⁹ Ово није нимало занемарљиво јер и негативни примери, односно примери језичке некултуре требало би да буду обухваћени проучавањима језичке културе (Николић 2010а: 13). Подсетимо се само да је научни часопис за неговање књижевног језика и његове норме *Наш језик* у својој концепцији имао од свог оснивања 1932. до 1975. године редовну рубрику „Језичке поуке“. Она се управо састојала од навођења уочених огрешења о норму у књижевним делима, штампи и сл. и објашњења која су језичка средства нормативно прихватљива (Спасојевић 2009: 62).

¹⁰ Уп. и т. 3.2.2, 3.5.

предлог за стандардизацију читања, изговарања и записивања (телефонских) бројева, што изискује успостављање правила попут писања црте или цртице између цифара, затим спојеног или одвојеног писања бројева у општеновчаном саобраћају при исписивању словима.

3.1.1. Кад је реч и ортографско-ортоепској норми, Одбор је дао врло важно препоруку, која задира у све сфере комуникације, а тиче се фонетске адаптације назива званичне валуте Економске и монетарне уније Европске уније. Одлука бр. 20 „У српском је евро“ (110–111) одговор је шефу кабинета гувернера Народне банке Србије, који се 12. 9. 2001. године, обратио овом језичком саветодавном делу пред увођење нове валуте EURO. Образложено је да се у српском језику користи *евро* (им. м. рода), ген. *евра*, у мн. *еври*. У језику медија, нарочито у језику економске струке, првенствено банкарског сектора, ова препорука није наишла на широку примену, а неретко чујемо *евро* (према изворном писању) и у разговорном језику као последицу бирократизације језика. И Одлука бр. 54 „Оправдане замерке. Језичке грешке на листићима Државне лутрије Србије“ (247–250)¹¹ једним својим делом тиче се правописа – кршења норме у вези са писањем гласа *ј* у придеву *хемијски*.

3.1.2. Одлука бр. 37 „Мана за чије отклањање треба сачекати срећнија времена“ (178–183) представља одговор на допис проф. др Борислава Џоца да се у писању не могу објединити ијекавски и екавски изговор под његовом паролем „Објединимо екавски и ијекавски – пишимо једнописом“. Иако је ово племенита идеја, бројни историјски разлози показују да такве подухвате није било ни раније могуће остварити, а камоли у условима парчања српског језика, као и језички, јер томе захтеву екавци, рецимо, тешко могу одговорити.¹²

3.1.3. Одлуку бр. 46 „Готово увек – прво име па презиме“ (222–224) саставио је Иван Клајн као одговор др Драгану Благојевићу из Математичког института САНУ на питање које је правило за употребу редоследа имена и презимена. Редослед *име + њрезиме* уобичајен је код већине народа, осим код Мађара, но преноси се по српском принципу (*Хуњади Јанош* је *Јанош Хуњади*). Једини изузетак при преношењу у српски језик јесте поштовање редоследа *њрезиме + име* код антропонимије из

¹¹ Нацрт је саставио академик Иван Клајн, а одлука представља одговор на писмо инж. Владимира Лепојевића и инж. Милоша Живковића од 28. марта 2006. године. Они упозоравају на то да листићи Државне лутрије Србије имају већи број огрешења о норму (уп. т. 3.2, 3.5, 4.2.2).

¹² Проф. Џоцо је иначе био потакнут изјавом Новака Килибарде од 7. марта 2003. године да се материјали посланицима у скупштини државне заједнице Србија и Црна Гора достављају ијекавицом, па је направио оглед обележавањем сваког етимолошког *јајиа* стављањем тачке испод кратког *е/је* односно црте испод дугог.

кинеског језика (*Мао Цедунг*). Инверзија *презиме, име* одлика је разних азбучних каталога и спискови (телефонских именика, школских дневника, платних спискова, библиографија итд.).

3.2. Неколико одлука тиче се области морфологије и творбе. За Одлуку бр. 29 „О деклинацији презимена женских особа“ (145–148) нацрт је сачинио Егон Фекете 2003. године. Како су презимена уз имена женских лица непроменљива,¹³ набројао је творбена и лексичка средства којима се може исказати падежни однос када је реч о особи женског пола: име и титула, феминативни назив занимања, а када све изостане, онда се користе посесивни придевски деривати *-ова/-ева* или именички *-ка*, што је маркирано по припадности оцу или мужу. Одлука бр. 55 „Разграничење деклинационих образаца. Промена по падежима личних имена (хипокористика) и заједничких именица (хипокористика) на *-о*“ (251–252), чији је нацрт сачинио Драго Ђупић, представља одговор на питање Марије Радете, начелника у Одељењу за развој кадра у Министарству просвете и спорта, како се мењају именице типа *Иво, Јово* и апелативи *медо, жућо*. У тексту је указано на све образце промене условљене територијалном раслојеношћу које норма прихвата. Када је посреди конјугација, само се у Одлуци бр. 54 (247–250) скреће пажња на употребу морфолошког кроатизма *добити ћети* код футура првог.

3.2.1. Популарно схватање међу једном групом интелектуалаца да језик може обесправити жене односно обезбедити им равноправност у савременом друштву, навело је чланове Одбора да се два пута огласе. Иако је родно сензитивни језик пре свега дубоко социјално мотивисана појава, разматрамо га међу морфолошко-творбеним проблемима јер задире у граматичку категорију именичког рода и моциону творбу. Нацрт Одлуке бр. 57 „Како именовати занимања и титуле женских особа“ (256–263) сачинио је Егон Фекете 2006/2007. године. У њој се разматра граматичко-семантички, социолингвистички и социолошки аспект творбе именица *nomina agentis* за особе женског пола наспрам одговарајућих мотивних именица мушког рода за означавање вршиоца радње, имаоца занимања, носиоца титуле итд. Сажето су представљени деривациони модели и указано на непостојање црно-беле слике у језику, јер у неким исказима употреба именице женског рода може постићи и супротан ефекат (нпр. *секретарица* и сл.), а у другим случајевима одступа се од системске творбе, а за свим тим је неопходна опсежна студија. Само неколико година касније – 2011 –

¹³ Деклинирају се само на *-а*, али пошто се мењају и уз мушка имена, упутно је употребити детерминатив у овом случају. Ово важи и за страна презимена.

Софија Милорадовић је сачинила нацрт Одлуке бр. 60 „Језик родне равноправности. Родно диференцирани језик и граматичка категорија рода у српском језику“ (272–274). Узрок новог реаговања Одбора изазвало је банално тумачење да се на основу (не)постојања одређене граматичке категорије може судити о (не)постојању равноправности или дискриминације у језику. Наиме, употреба мушког рода је неутрална, јер се односи на особе оба пола. Чак и на англосаксонском подручју не творе се насилно именице женског рода за означавање занимања чији су носиоци женског пола итд., већ се творе још неутралније *policeman* : *police officer* и сл., које прикривају пол носиоца занимања. Дакле, непотребно је у оним случајевима где деривати који се односе на женски пол нису нормирани и устаљени насилно инсистирати на њима, још мање наводити глаголске облике са косом цртом или наставке за оба рода са цртицама. Постоје начини за давање ове информације описним конструкцијама (*жена космонаути* и сл.), а само навођење имена носиоца занимања или титуле открива пол.

3.2.2. Област творбе, заправо творбена семантика, заступљена је у неколико одлука, у којима се трага за семантичком прецизношћу одређених деривата. Одлука бр. 47 „Боље ћирилички и латинички него ћирилични и латинични“ (225–229) одговор је на допис дипл. инж. Томислава Радојковића, саветника у Министарству просвете и спорта, који је имао дилему у одабиру придева. Иван Клајн је у одлуци од 18. фебруара 2005. образложио да су обе речи системски деривати, али са различитом функционалном оптерећеношћу. У образложењу је сажето али језгровито приказана сва проблематика овог питања, са свим преклапањима суфикса *-ан/-ни* за грађење описних и односних придева, и показано да *ћирилични* и *ћирилички*, као односни придеви, спадају у групу нефункционалних дублета. Препорука је да предност треба дати придеву на *-ички* (< *-ски*) зато што примарно има функцију грађења односних придева. Врло сличним питањем – семантиком придева на *-ан/-ни* – бави се Одлука бр. 45 (218–221), у којој је одговорено може ли се рећи „*ујошњеба ... језика, усмених и њисмених*“. Наиме, увидом у полисемантичку структуру ове речи, исправност се не може оспорити, јер придев *њисмен* може значити 1) *који се односи на њисмо* (само одр.), 2) *који је оњисмењен* (само неодр.) и 3) *који је најисан у складу са њравоњисом* (о *њексњу*), *који њише у складу са њравоњисом* (о *особи*). Мада се под утицајем страних језика користи придев *њисани*, да би се избегла двосмисленост са другим и трећим значењем придева *њисмен*, *њисмени* *језици* нису ван окриља норме (218–219). Одлуком бр. 64 „Споменик београдском читачу или читаоцу“ (285–286), према

нацрту Рајне Драгићевић, образлаже се да се оба деривата могу користити као *nomina agentis*. Но, у српском језику уочава се тенденција да се именица *чиџач* све више користи као *nomina instrumenti* (онај који чита за друго, те се отуда и апарати тако називају), па с временом оне могу постати пароними, што је показано и примерима из руског, пољског, чешког и бугарског. Исто је и деривациони потенцијал именице *чиџалац* већи. Ове суптилне разлике у семантици, које воде диференцијацији, односно специјализацији лексема, пресудиле су у корист препоруке лексеме *чиџалац* за указивање почастии „мислећем читаоцу, љубитељу књиге, а не особи која се може изједначити са инструментом за читање“ (286).

3.3. Лексичку семантику и синонимска преклапања лексема *саџ* и *час* разрешава одговор на друго питање из Одлуке бр. 1 „Бошњачки или босански језик; сат или час; јеврејски, хебрејски (језик) или ирвит“ (29–39), од 13. фебруара 1998. године. Она представља образложење више „ситница језикословних“ просветним надзорницима Анђелки Петрићевић, Милени Дорић, Јовану Вуксановићу и Радојку Гачевићу, тадашњем саветнику министра просвете. Ово је питање подстакнуто препоруком српских лингвиста Радио Београду да се време саопштава у сатима, а не у часовима. Наиме, стандарднојезичкој норми припадају обе речи, али лексему *саџ* пожељно би било користити за означавање справе за мерење времена и 60-минутног временског одсечка, а лексему *час* за сва остала значења. Употреба лексеме *час* за изражавање времена може се дозволити у административном стилу, коме припада и саопштавање времена после 12 сати, где су часови у чешћој употреби: *13 часова, 15 часова и 15 минуџа* итд.

3.4. Треће питање из Одлуке бр. 1 уводи нас у комплекс тема које се тичу терминологије и прилагођавања и превођења термина из страних језика (уп. т. 3.1, Одлука бр. 41). У овом случају посредии је дилема око употребе лингвонима *хебрејски, јеврески* или *ирвиџ* у српском језику. Став је да се придев *хебрејски* односи на древни језик старих Јевреја, али и на савремени, оживљени, службени језик у Израелу, који они називају ирвит. Придев *јеврејски* се односи на све што има везе са Јеврејима, док за термином *ирвиџ* нема потребе у српском језику. Наредни сет одлука показује да је у сусрету са новим стручним појмовима уобичајено преузети термин, што углавном чине припадници струке, али га треба превести где је то могуће и прилагодити духу српског језика. Тако је компанија „Дунав осигурање“ а. д. упутила Одбору питање из кога је произашла Одлука бр. 3 „Акционарско, деоничко или деоничарско друштво“ (45–46). Иако су сва три придева правилна,

разуме се, према страним називима за овај тип привредног субјекта, трећи придев – *деоничарско* „друштво деоничара“ – најадекватнији је и најраспрострањенији преводни еквивалент. Одлуком бр. 10 „Маркетиншка терминологија“ (69–73) Душка Кликовац је одговорила на питање Зорана Хамовића, уредника Издавачког предузећа „Клио“, како превести са енглеског термине из ове сфере: *promotion mix* промотивни сплет, *marketing mix* маркетиншки сплет, *Public Relation* односи с јавношћу, *full service agency* агенција која даје (обезбеђује) комплетну маркетиншку услугу – али због дужине биће фул сервис агенција, *copy writer* писац текстова пропагандних порука, али због дужине предлаже се текстописац, *business-to-business advertising* оглашавање пословном купцу, *press clipping* остаје прес клипинг, као и тајминг и брифинг. Међутим, у данашњим глобалистичким условима непобитна је чињеница да се комуникација у пословном свету све више одвија на енглеском и да се енглески термини директно преузимају, са минималном фонетском адаптацијом, тако да ове препоруке с почетка новог миленијума нису имале одјека. У одлуци бр. 14 „Терминологија у хомеопатији“ (90–92) такође Душка Кликовац, у сарадњи са Мирјаном Тодоровић, даје термилошка решења на молбу ИП „Клио“ јула 2000. године за превод књиге *Хомеопатија за децу*. Одговор на питање декана Факултета цивилне одбране садржано је у Одлуци бр. 39 „Људско биће није исто што и хумано биће“ (190–194), а нацрт је такође написала Душка Кликовац. Посреди је адекватност термилошке синтагме *хумана безбедности*, јер се у медицини користе слични спојеви *хумани инсулин*, *хумана репродукција*. Како ова два придева немају исто значење, енглеску синтагму треба превести као *људска, човекова, човечја* или *безбедности човека, безбедности људи*. Одлука бр. 50 „Боље је рећи *додаћина вредности*“ (237–238) представља одговор на ново питање новинара Танјуга Југослава Перовића, упућено крајем септембра 2004. године. Дилема је, разуме се, узрокована фискалном новином, тј. увођењем пореза на додатну вредност, како је стајало на сајту Министарства финансија и било објављено у *Службеном гласнику*. Међутим, приметно је било да се све више употребљава синтагма *додаћа вредности*. Иако се не може оспорити оправданост друге синтагме, у реаговању Одбор, после консултовања са језичким, али и финансијским стручњацима, каже да је боље одабрати синтагму са придевом *додаћини*, а не са трпним глаголским придевом јер би она тражила допуну чему је вредност додата. Као и код одлуке за деоничарско друштво, треба тежити домаћим елементима, а не преводу синтагме са енглеског: *value added tax*. Одлука бр. 51 „Придев нематеријалан није

подесан за превођење тако важних синтагми“ (239–241) представља реаговање Одбора на допис Андреја Вујновића, председника Музејског друштва Србије, од 1. септембра 2004. године. Наиме, музеолози су на свом стручном скупу покренули питање о неадекватности термина *нематеријално културно добро* (опет као реакција на стране термине и литературу), јер сматрају да је крајње непримерено да се нешто тако важно именује одричним придевом наспрам енглеског *the intangible heritage of humanity* (неопипљиво наслеђе човечанства). У реаговању Одбор се сложио с тим, јер и у енглеском постоји придев *non-material*, али се у овом споју не користи. Предлог је према енглеском *intangible* да буде, дакле, неопипљиво, недодирљиво, нетварно, онотварно. Сведоци смо да се увелико и на крају друге деценије 21. века говори о нематеријалној културној баштини иако је ова одлука из 2005. године. Одлука бр. 61 „Српски еквиваленти енглеских израза *safety, security* и *safety management*“ (275–278) представља одговор на писмо г. Милану Лежаићу, директору сектора за ваздушну пловидбу (Цивилно ваздухопловство РС), а сачинио ју је академик Иван Клајн 2008. У тексту се, са образложењем, препоручују преводни еквиваленти у духу српског језика: *safety* – безбедност, *security* – мере обезбеђења, обезбеђење, заштита и *safety management system* – управљање обезбеђењем односно систем управљања обезбеђења. .

3.5. Синтаксичке појаве предмет су неколико одлука. Одлуком бр. 53 „За уједначавање назива министарстава. Реаговање Одбора за стандардизацију српског језика“ (244–246), по нацрту текста Јована Вуксановића, 2006. године упућен је предлог Влади и њеним ресорима да ускладе називе министарстава у погледу истоветне употребе предлошко-падежних конструкција. У сложеним називима установа за исказивање припадности, порекла, тицања, циља може се користити генитив без предлога као словенска одлика и акузатив са предлогом *за*. Међутим, друга варијанта је погоднија, како Одбор закључује, јер суженост ове конструкције у називу министарства исказује њихово руковођење одређеним ресором, као органом државе с министром на челу, чиме се показује и хијерархија. Ни ова одлука није заживела судећи по таблама на нашим министарствима. Део одлуке бр. 45 (218–221) одговара да није неправилно користити предлог *за* у конструкцији *производња је порасла за 2 одсто*, али да је одлика административног и публицистичког стила. Одговори из ове одлуке даље нас уводе у синтаксу глагола и реченице: да ли употребити рефлексивну конструкцију или пасив, нпр., *седница ће се одржавати* или *биће одржана*, као и за шта се одредити када је реч о већ завршеном

догађају. Текст Предрага Пипера за Одлуку бр. 59 „Место енклитике у реченици“ (267–271) у уводним напоменама доноси систем енклитика, док се у разради набрајају позиције енклитике у реченици у споју са другим члановима, иако је начелно позиција енклитике у српском језику слободна, осим на почетку реченице и иза дуге паузе. Одлука бр. 23 „О односу између *да*-конструкције и инфинитива у српском језику“ (117–121) представља образложење питања пристиглог средином марта 2002. које је упутио Драгослав Граочанкић. Наиме, ова језичка средства су стандардна: са непрекинутом употребом на читавом новоштокавском терену, разуме се, са малим разликама у дистрибуцији, а учесталост употребе инфинитива расте од истока ка западу. У неким контекстима су заменљива и тада их не треба из стилских разлога нагомилавати, али има конструкција које захтевају искључиво употребу једне или друге јединице. Одлуком бр. 62 „Поводом конструкције *за* + инфинитив у српском језику“ (279–281) из 2012. Миливој Алановић образлаже ненормативност ове све учесталије конструкције, која нарушава системност спојивости предлога, који у српском језику не иду пред глаголом. Она је структурни калк из немачког (и италијанског), где заправо са чланом инфинитив постаје глаголска именица.¹⁴ Исто Миливој Алановић Одлуком бр. 66 „Зависна реченица с везником *без да*“ (291–294) објашњава да ова конструкција (везнички израз са значењем обавезне или недостајуће пропратне околности) није нормативно дозвољена иако је заступљена на целом штокавском подручју, а посведочена је од средине 19. века. Она је, пре свега, структурни калк (нем. *ohne dass*), а има одговарајући еквивалент: *а да* и не надокнађује никакву празнину у систему. Одлука бр. 54 (247–250) указује, на конкретним примерима, на синтаксичке грешке везане за употребу инфинитива и конструкције *да* + презент, распоред енклитике, структуру намерне реченице и др.

4. Судаћи према бројности, Одбор за стандардизацију српског језика највише је у виду одлука формулисао оних препорука, мишљења, ставова или одговора који се односе на статус српског језика и писма, те на новонастале (политичке) стандардне језике на простору бивше Југославије.

4.1. Изношењем својих закључака и препорука, Одбор за стандардизацију српског језика настојао је, да на научној основи,

¹⁴ Не може се праволинијски сваки пут заменити акузативом глаголске именице: *Има ли нешто за бацање (за бацајући)*, већ може функционисати и односна реченица: *кафа која се може понећи (за понећи)*; изрична реченица: *то је да не поверујеш (за не поверовајући)*, придев: *то је неиздрживо (за неиздржашћи)*, *мобилни инјернеји (за понећи)* итд.

уважавајући права свих људи на употребу националних језика и писама, заштити статус српског језика и ћириличног писма од друштвено-политичких манипулација сваке врсте. У више одлука је истицано да су српским језиком говорили и говоре Срби (без обзира на вероисповест), као и припадници других народа који се служе тим језиком. Све се ово износи са подробним образложењима позивањем на чињенице од успостављања српског књижевног језика на Вуковој основици, кроз историју књижевнојезичког стандарда пре формирања заједничке државе и у њој, преко распада Југославије и стварања нових, политичких стандарда преименовањем српског језика. С једне стране, Одбор се недвосмислено противи свакој политизацији појма *српски језик* и његовој злоупотреби у националистичке и шовинистичке сврхе, јер то може створити само штету. Пример таквог реаговања представља Одлука бр. 2 „У одбрану достојанства српске језичке науке“ (40–44) у вези са текстом „Слово о српском језику“, објављеном у *Полицији* 1. и 8. августа 1998. године. С друге стране, Одбор штити интегритет, као и историјску и лингвистичку утемељеност појма *српски језик*, у Одлуци бр. 31 „Потребна је деликатна интерпретација“ (156–158), од 17. фебруара 2003. године, чији је текст сачинио Бранислав Брборић. Она представља одговор на питања Милана Јоксимовића, саветника у Министарству просвете и надзорника за географију, а у вези са тврдњама у уџбенику за 6. разред из овог предмета да српским језиком говоре „Срби и Црногорци и још неки народи који тај језик другачије називају“.¹⁵

4.2. Уставом и законом регулише се употреба језика и писама у службеној комуникацији.¹⁶ Одбор је виша пута био приморан да стане у заштиту српског језика и ћириличног писма зарад остваривања ових права, било током процеса израде законских аката било због непоштовања правних норми у пракси. У свим тим обраћањима, Од-

¹⁵ Други део питања се такође односио из јурислингвистике: дали је реторомански званични језик у Швајцарској.

¹⁶ Под службеном употребом у чл. 3 Закона о службеној употреби језика и писама (*Службени гласник* 48/2018, испр.) подразумева се: 1) усмено и писмено општење органа и организација међусобно, као и са странкама, односно грађанима; 2) вођење поступка за заштиту права, дужности и одговорности грађана; 3) вођење прописаних евиденција од стране општинских органа и организација која врше јавна овлашћења на територији општине; 4) издавање јавних исправа, као и других исправа које су од интереса за остваривање законом утврђених права грађана; 5) остваривање права, дужности и одговорности радника из рада или по основу рада. Службеном употребом сматра се и: исписивање назива места и других географских назива, назива тргова, улица, назива органа, организација и фирми, објављивање јавних позива, обавештења и упозорења за јавност, као и исписивање других јавних натписа.

бор је указивао и на поштовање језичких права националних мањина и етничких заједница у складу са међународним конвенцијама и стандардима, Повешом о мањинским језицима, Повешом о људским и мањинским правима и грађанским слободама и Законом о мањинама.

4.2.1. Одлука бр. 16 „Нарушавање уставних оквира статуса српског језика“ (95–99) представља реаговање на Предлог о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама који је припремила Скупштина АП Војводина почетком 2001. године. Најспорнија допуна односила се на равноправну употребу ћирилице и латинице у овој покрајини. Одбор сматра да употреба језика и писама националних мањина није угрожена и да у новом закону треба водити рачуна о стандардима Европске уније, односно о Повели о мањинским језицима, али никако само за територију Војводине, јер сваки регион има своју специфичност у том погледу. С тим у вези Одбор предлаже Народној скупштини да задржи одредбу о примарности ћириличног писма у службеној употреби на целој територији Републике Србије (98–99). Мишљење Одбора о овом проблему упућено је Народној скупштини и Влади Републике Србије, Влади Републике Црне Горе, Влади Републике Српске. Као препоруке за одредбе о језику и писму у новим уставима у складу са Уставном повешом Србије и Црне Горе и Законом за спровођење државне заједнице Србија и Црна Гора настале су одлуке бр. 33 „Уставне одредбе о језику (преорука за Србију)“ (162–165) и бр. 34 „Уставне одредбе о језику (преорука за Црну Гору)“ (166–169). Одбор је уставним комисијама у четири тачке предложио одредбе: 1) у Републици Србији / Црној Гори у складу са законом и прихваћеним међународним конвенцијама и стандардима слободна је употреба домаћих и страних језика, усмена и писмена; 2) службени језик¹⁷ је српски (српски језички стандард) с екавским и ијекавским изговором, а ћириличким писмом, а друштвена брига о језичком стандарду, тј. језичка политика (језичко планирање и нормирање) поверава се надлежним научно-културним и просветним установама, те и надлежним државним органима на територији целе српске језичке територије; 3) уз српски језик, у службеној и јавној употреби користиће се, када је потребно, у складу са међународним конвенцијама и стандардима, напоредо и други домаћи и страни језици и писма, и обрнуто; 4) у службеној употреби су језици националних мањина и етничких заједница које живе на територији републике у складу са међународним

¹⁷ Инсистира се на синтагми *службени језик*, јер тако одређен српски не може изостати ни из једног елемента службене употребе језика и писма (домаћи мањински језици и страни, светски језици) (163).

конвенцијама и стандардима. Одлуком бр. 56 „О службеном језику и писму у Републици Србији“ (253–255), чији су нацрт сачинили Радојко Гачевић и Милан Тасић, 22. марта 2007. године Одбор се изнова обратио Влади поводом Уставних одредби о језику и писму. Иако је Влада Републике Србије била упозната са препорукама из Одлуке бр. 33 још фебруара 2003, ипак је 2004. на сајту објавила Нацрт Устава, у чијем 10. члану није ништа уважено.

4.2.2. Међутим, употреба латинице у јавним гласилима често је изазивала оглашавања Одбора. Одлука бр. 17 „Случајност која се могла избећи. Реаговање на граfiјски изглед документа *Prvih sto dana Vlade Republike Srbije*“ (11–101) представља текст поводом кршења Закона о службеној употреби језика и писама. Наиме, непуна три месеца после Одлуке бр. 16 (в. т. 4.2.1),¹⁸ с краја фебруара 2001. године, достављене државним институцијама у првој половини марта, наравно, без повратне информације, одштампан је латиницом документ *Prvih sto dana Vlade Republike Srbije*. Одлука бр. 19 „Званични језик је српски а примарно писмо ћирилица“ (107–109), од 18. јула 2001. године, подсећа на то да је још 1992. научна и политичка јавност обновила важеће синтагме *српски језик*, с екавским и ијекавским изговором, за језик у службеној употреби у СРЈ, уз примарну службену употребу ћириличног писма. Овом одлуком се Мали одбор обраћа „Откровењу“ и „Народној књизи“ као издавачима *Književnog glasnika* 2/2001, 73, у ком се наводи да је званични језик у СРЈ *српскохрварски* (107). Одбор моли да се преиспита став и како би се вратили примарном писму или барем вратили наизменичној употреби (107). После ових реаговања и обраћања Одбора у кратком временском опсегу, следи Одлука бр. 25 „Законски текст латиницом: лоша инерција, одавно лишена смисла“ (126–128), са истом проблематиком, јер је и трећи број *Гласника* штампан латиницом. Издавачи су се оглушили на препоруку Одбора и на упозорење Друштва за заштиту ћирилице и српског језика из Новог Сада, које је и настало као реакција на иницијативу да се у АПВ у службеној употреби дозволи двоазбучност. Одлуком бр. 48 „Не видимо разлога за латиницу“ (230–221), чији је нацрт направио Бранислав Брборић, од 18. фебруара 2005. године, опет је опоменута „Народна књига“ због неоправданог штампања помињане серијске публикације, као и других издања, латиницом, упркос чињеници да је упозната са садржајем

¹⁸ У тексту се позива на Одлуку бр. 17. Очигледно је реч о техничком пропусту у завођењу одлука, јер у књизи *Српски језик у нормативном огледалу* прелази се са 11. на 13. Одлуку (уп. *Сјиси* II/1999, Закључак бр. 11: 244 и *Сјиси* III/2000: 211, Закључак бр. 13).

претходних одлука. „Српски језик у Лондону“ (134–139) представља текст Одлуке бр. 27, од 22. октобра 2002. године, као одговор на допис који је САНУ упутила гђа Славица Ивановић Елиот, преводилац из Лондона. Повод је била несугласица коју је имала са г. Хенријем Павловичем, директором Института за лингвисте у Лондону, где се некад организовао испит за српскохрватски језик, а потом за српски и хрватски. Наиме, доведено је у питање на ком писму треба да се полаже српски језик. Фаворизовањем латинице, осим умањења идентитетске улоге ћирилице, гђа Ивановић Елиот је изванредно истакла последицу важну по струку: да ли квалификовани преводиоци који не умеју да читају и пишу ћирилицу заслужују звање преводиоца (134). Одлука бр. 54 (247–250), између осталог, истиче оправдано запажање да Државна лутрија Србије на својим листићима неоправдано користи латиницу.

4.3. Језичка ситуација на простору бивше републике, сада федерације Босне и Хервеговине била је предмет више одлука. У жижи је пре свега био назив језика босански/бошњачки, али и однос новостворених политичких језика, језичке политике у Републици Српској везане за избор изговора, те права на употребу српског језика и његово правно одређење на овим просторима.

4.3.1. О називу босански или бошњачки језик расправља се и образлаже у одлукама бр. 1, 11, 12, 13, 65. Но, питање лингвонима и статуса преноси се и ван граница БиХ – на стране универзитете, документа, па и на одвијање наставе и употребу језика бошњачке мањине у Србији. Први сегмент Одлуке бр. 1 „Бошњачки или босански језик...“ (29–39) мотивисан је изласком *Правойиса босанског језика* Сенахида Халиловића за трећи идиом произашао из Дејтонско-париског споразума 1995. године. Од Одбора се тражи мишљење о (не)постојању овог идиома, а посебно о његовом именовању. Недвосмислен одговор је да се тај идиом може именовати само атрибутом *бошњачки* (иако су оба придева у духу творбе и мотивисана су топонимом, тј. хидронимом *Босна*, а други етником *босански*), који је мотивисан називом новопризнатог народа – Бошњака односно Муслимана – а да је термин *босански* непогодан јер указује на језички унитаризам на простору БиХ. Из још шире перспективе – са лингвистичког, социолингвистичког (односно политичко-лингвистичког) и (политичко)прагматичког аспекта – образлаже се статус бошњачког језика у Одлуци бр. 11 „Име језика на страним универзитетима“ (74–80). Њен нацрт су сачинили Бранислав Брборић и Слободан Реметић, 22. новембра 1999. године, а представља одговор на допис од 8. новембра Дирекције за међународну културну, просветну и спортску сарадњу Савезног министарства за иностране

послове. Наслов дописа је *Презентација нашег језика на Универзитету у Сиразбуру*. Наиме, тамо лектор позива студенте да не уче више мртви српско-хрватски већ три језика истовремено: српски, хрватски и босански, књижевности, историје и цивилизације Јужних Словена. Образложење представља срж судбине српског књижевног језика у протекла два века: реч је о једном стандарднојезичком систему, заснованом у првој половини 19. века, који је успоставио Вук Стефановић Караџић на основи новоштокавских народних говора. Но, још у Вуково време католици новоштокавци су се почели сматрати Хрватима у Славонији, централној Хрватској, Далмацији, Босни, Херцеговини, па је Вуков модел стандардног језика понео и одредницу *хрвајски* у Брозовом *Хрвајском правопису* 1892, Маретићевој *Грамајници и сџилисџици хрвајскога или српскога језика* 1899. и двотомном Броз–Ивековићевем *Рјечнику хрвајскога језика* 1901. године. По распаду Краљевине Југославије, 1941. године, сви католици и на Косову и Метохији и у Црној Гори изјашњавали су се као Хрвати. Потом су се муслимани штокавци између 1967. и 1992. називали Муслиманима, стварајући новим етникум на верској основи, а после распада СФРЈ 1992. Бошњацима. Ипак, до 1992. изјашњавали су се да говоре српск(охрватск)им, али од тада су свој језик назвали босанским, не по националном већ по територијалном критеријуму, што ни Србима ни Хрватима није прихватљиво. С друге стране, ако Дејтонски споразум Бошњацима обезбеђује право на сопствени књижевнојезички стандард, то друге не обавезује да користе тај назив (80). Постдејтонски тројезик у генетском смислу пре би се морао одредити као српски него као несрпски. Растакање заједничког српскохрватског¹⁹ језика било је живо и у СФРЈ: хрватски је био уставна категорија од 1972. године, уведен амандманом V на устав СРХ, а 1974. унесен и у нов републички устав. После распада СФРЈ, у Савезном уставу наводи се да је службени језик српски (двоизговорно), примат се даје ћирици, али се двоазбучност не искључује, као ни у републичким одредбама. У Црној Гори од 1992. према Уставу у употреби је српски језик ијекавског изговора, а писма су равноправна. У Србији од 1991. у службеној употреби је српскохрватски језик, који се, када представља српски језички израз, екавски или ијекавски, назива и српским језиком. У Уставу Републике Српске и њеном Закону о службеној употреби језика и писма, уз српски језик стоје оба изговора до почетка 1998. године. Власт је, наиме, давала у службеној комуникацији предност екавици, док је ијекавица за-

¹⁹ Овај сложенички лингвоним задржао се у овдашњим старим публикацијама и на неким страним универзитетима, пре свега из практичних разлога.

држала свој статус у књижевном и разговорном дискурсу, а после тога ијекавици, али се не протерује стандардна екавица. Одлуке бр. 12 и бр. 13, насловљене „Ружење српске језичке културе“ (81–84) и „Ружење српске језичке културе II“ (85–89), реаговања су на текстове објављене у *Полиџици* 28. марта и 15. априла 2000. године, а тичу се језичке ситуације у БиХ. Наиме, у њима се подсећа на статус изговора у Републици Српској, као и на став српске лингвистичке јавности према лингвониму (јер се Одбор не бави признавањем нове нације), а како ће се понашати Муслимани у Старој Рашкој и изјашњавати на предстојећем попису становништва (2001), не може се знати. Одлука бр. 65 „О статусу босанског или бошњачког језика“ (287–290), чији је нацрт сачинио Милош Ковачевић, резултат је потребе да се Одбор после петнаест година поново огласи поводом оних проблема за које се у одлукама бр. 12 и 13 сматрало да неће доћи. Дакле, овде се сада опет одговара може ли се босански сматрати језиком и морају ли Срби користити назив босански, само не сада поводом језичке ситуације у БиХ, односно Републици Српској – већ и у Старој Рашкој, јер су од 2001. Бошњаци у Србији признати као мањина. Анализирајући ставове бошњачких лингвиста, своје опсервације Милош Ковачевић завршава закључком да то не могу бити два језика јер по лингвистичким критеријумима – генетском, структурном и комуникативном – то нису. И бошњачки лингвисти тврде да се они разликују по имену, те бошњачки не може имати ни лингвистички ни правни, него само симболички статус. Друго, назив који један народ користи не мора бити назив који користе и други. Бошњачки језик одговара називу бошњачког народа, а босанског народа као етничког ентитета нема, те с тим у вези нема ни лингвистичког ни правног основа производити тумаче за босански језик нити изводити наставу на „босанском/бошњачком језику“, нити има потребе правити уџбенике за тај језик, а власти у Републици Србији и Републици Српској морају тога бити свесне.

4.3.2. Одлука бр. 38 „Укидања ијекавице заиста није било“ (184–189) даје одговор студенту србистике из Пољске Бартоломјеју Столарчику, које се преко часописа *Језик данас*, гласила Матице српске, августа 2003. године интересовао за статус екавице у Републици Српској од 1993. до 1998. године. Пишући дипломски о језичкој ситуацији у БиХ, пожелео је да му се објасни шта значи да су власти на Палама дале предност екавици у језичком стандарду, али не и у литерарном и разговорном стилу, што је касније ушло и у текст Закона о службеној употреби језика и писма. Наиме, у одговору се открива да је тадашњи председник Народне скупштине Републике Српске Мом-

чило Крајишник, који је био иницијатор те одлуке, то оправдао тиме да сваки народ који хоће да буде нација мора имати јединствен језички стандард, а да сам неће говорити екавски. То је била политичка одлука.

4.3.3. Одлука бр. 26 „Називи језика, а не дефиниције“ (129–133) представља реакцију на амандман LXXI на Устав Републике Српске (2002), који је октроисао високи представник међународне заједнице за БиХ Волфганг Петрич, а очекивало се да његов заменик Педи Ешдаун поништи тај амандман, тј. да се усклади са амандманом XXIX Устава Федерације БиХ. Оглашавање Одбора је било мотивисано чињеницом да се уместо стандардизованих термина за језичке стандарде у службеној употреби: *српски*, *бошњачки*, *хрвајтски* користе описни називи: *језик српског народа*, *језик бошњачког народа* и *језик хрвајтског народа*. Такође се захтева да се коригује амандман XXIX федералног устава тако да у српској верзији тог амандмана стоји уместо *босански* – *бошњачки* и да буде исписан ћирилицом. Предлог је да се иде преко свих законодавних тела да се ово реши. Одлука бр. 35 „Људска права нису само индивидуална него су и колективна“ (170–173) представља одговор или реакцију на допис од 13. фебруара 2013. омбудсмана за људска права БиХ Елвире Беговић. Наиме, она је обавестила Одбор да налази да се претходном одлуком ово тело легитимише у име језика као националног обележја, чиме се залази у област уставног права суверене државе, за шта они нису надлежни, те предмет сматра затвореним. Одбор у свом поновном обраћању истиче да је и те како реч о кршењу људских права ако се само једном од ентитета онемогућује да користи стандардни назив свога језика и стандардне називе других језика у свом језику.

4.3.4. Службеној употреби језика у Републици Српској посвећена је и одлука бр. 36 „Још једном о језику Бошњака, с посебним освртом на његов положај у основним школама Републике Српске“ (174–177). Она представља реакцију на Распис од 12. маја 2003. године с потписом министра просвете и културе Републике Српске упућен основним школама, Републичком педагошком заводу и Просветној инспекцији у вези са преласком на деветогодишње основно образовање. Одбор је посебно привукла тачка 2, у којој се каже: „Ученицима бошњачке националности који уче матерњи језик, у школску и ћачку документацију у рубрику за језик треба уписати назив босански језик.“ Стилизација је непрецизна из два разлога: 1) повлачи да постоје ученици који уче и који га не уче; 2) то значи да ће се назив бошњачки језик (српски термин) и босански (бошњачки термин) употребити само код оних који тај језик уче. Све ово подразумева да се настава заиста изводи тројезично,

тј. на три језичка стандарда српском/хрватском/бошњачком или да ученици других националности имају допунске часове из матерњег језика, када ће им се, поред српског, уписивати и успех из бошњачког/bosanskog итд. Ако то није случај, не може се назив предмета уписивати на основу националности, већ само назив службеног језика – српски језик.

4.4. Од 2003. године отварају се питања у вези са именовањем државне заједнице Србија и Црна Гора. Њен пуни назив створио је низ недоумица и за лингвисте: 1) како направити скраћеницу – СЦГ; 2) да ли би се могао извести етник који би се употребио уместо постојећег Југословен или би то било само описно – држављанин, становник житељ, грађанин + пуни назив државе или СЦГ; 3) како би гласио ктетик; може ли се заменити ктетик југословенски са српскоцрногорски итд.; 5) какве проблеме назив државе може изазвати у конгруенцији по броју. О томе се говори у Одлуци бр. 30 „Невоље с називом државне заједнице“ (149–155), од 24. јануара 2003. године, усвојеној на седници Малог одбора 17. фебруара. Одлука бр. 32 „О језику Црногораца“ (159–161) тиче се новонастале ситуације у Црној Гори, а донета је 30. априла 2003. године. Наиме, у Уставној повељи Србије и Црне Горе изостале су одредбе о језику и писму, које треба да се дефинишу у уставима држава чланица, те је тако потекла идеја о црногорском језику, иако је у Уставу из 1992. године службеним језиком Црна Гора прогласила српски. Као компромис, с других простора помињу се лингвоними српскоцрногорски односно црногорскосрпски. Апел Одбора био је да овакви нови називи не смеју да заживе на прагу 21. века. Међутим, распадом ове заједнице ишло се путем као и у другим бившим републикама СФРЈ. Неутемељеним поступцима језичког инжењеринга (усвајањем графема за алофонске позиције *с* и *з* испред *ј*, које се једнако чују и у ијекавским говорима у Србији, и сл.) прокламован је нови стандард – црногорски језик и почело „протеривање“ српског језика у Црној Гори, односно борба за српски језик оних лингвиста и интелектуалаца који држе до научне и историјске истине.

5. Дигитализација и електронска писменост за Одбор су биле актуелне од времена његовог оснивања.

5.1. Издвајамо две битне одлуке – битне за време у коме су донете. Прва је омогућавала развој и ширење информатичке писмености, а друга је имала далекосежне и драгоцене циљеве за српски језички корпус. Одлука бр. 6, „Нова писменост“ (52–57), од 4. децембра 1998. године, са друге седнице, доноси две препоруке. Прва истиче потребу за хитним превођењем оперативног система (најраширенијег *Windows*) и програма за обраду текста (*Word*) с енглеског на српски, а друга се тиче

усклађивања слова на тастатурама и успостављање компатибилности у размени компјутерски обрађених текстова. Препоруку потписују проф. др Мирослав Николић и Миленко Васић. Потом, Одлуком бр. 21 „Обавезни примерак у електронској форми“ (112–113), на предлог Комисије за корпус, од 27. новембра 2001. године, дата је препорука свим националним библиотекама да се уведе чување обавезног примерка публикација и у електронској форми, што је 25. јануара 2002. прихваћено као одлука. То би водило одржавању и унапређивању културе српског језика и развоју информационо-комуникацијске делатности уопште. Архива би била од великог националног значаја, а у образложењу се истиче да би једна од „најкрупнијих последица“ формирања овакве архиве била стварање Електронског корпуса српског језика. Његово постојање допринело би убрзању и модернизацији рада и на изради Речника САНУ, као и низа језичких и информатичких истраживања. Дакле, тема о дигитализацији и модернизацији Речника САНУ има дводеценијску историју.

5.2. Одлука бр. 52 „Двословне скраћенице не функционишу. Реаговање Одбора за стандардизацију српског језика“ (242–243), по нацрту Јована Вуксановића, представља допис Одбора упућен Институту за стандардизацију, поводом текста на насловној страни дневног листа *Полиџика* од 28. јула 2006. године. Ту се доноси да је Влада одлучила да Међународној организацији за стандардизацију (ISO) предложи двословну скраћеницу РС и трословну СРБ као ознаку за државу Србију, а у оптицају су биле друге скраћенице, чије асоцијације нису биле повољне. На хитном састанку 12. септембра Одбор је донео Одлуку, тј. предлог Институту за стандардизацију²⁰ тада при Министарству за науку и заштиту животне средине и Министарству спољних послова да све скраћенице, осим трословне СРБ не функционишу, са образложењем да је само она прозирна. Сведоци смо да је и ово мишљење пренебрегнуто.

6. Издваја се и група одлука везана за активности неговања српског језика и језичке културе путем наставе у оквиру обавезног образовног система, али и факултативно. Важна одлука за школство је бр. 40 „Недопустиво занемаривање националног језика“ (195–198). Комисија бр. 8 20. новембра 2003. године указала је на потискивање наставе српског језика у школи и предложила да треба предвидети

²⁰ Сарадњу Одбора и ове институције ваља посебно пратити. Наиме, још 1997. Савезни завод за стандардизацију се обраћа Одбору са напоменом да се у овој институцији ради на стандардизацији терминологије, усклађивању са међународним стандардима, изради кода за ознаку српског језика и ћирилице у међународним стандардима и од тада започиње сарадња у овом правцу (*Сјусу* 1/1998: 111117).

бар 50% већи фонд часова и то упутити министарствима просвете Републике Србије, Црне Горе и Републике Српске. Наиме, недовољан број часова српског језика у основној и средњој школи, а нарочито чињеница да се у гимназијама и средњим школама градиво своди на наставу књижевности, у великој мери утиче на слаб ниво функционалне писмености. То је видљиво и код високообразоване популације, јер ни на факултетима, осим језичких и педагошких, нема наставе српског језика. Одбор је упутио и иницијативу да се српски језик уведе као обавезан предмет на све факултете,²¹ нарочито оне на којима се школују наставнички кадрови (уп. Танасић 2018: 20). Одлука бр. 28 „Семинар српске језичке културе“ (140–144), од 24. јануара 2003. године, доноси разраду предлога уредника Катедре за језик и говор Центра за предавачку делатност Коларчеве задужбине Олгице Стефановић да се организује семинар за усавршавање језичких редактора. Како, према мишљењу проф. др П. Пипера, Одбор треба да изађе на јавну сцену, ова иницијатива је прихваћена с циљем да се активира постојећи лекторски апарат, а свуда где се масовно производи јавни говор или текст да се ојача језичкоредаторска служба. Осим лектора, циљна група су и новинари, уредници медија, уредници у издавачким кућама, посленици у државној управи, наставници итд.

7. У посебну, пету групу одлука можемо сврстати оне које сведоче о раду Одбора, пре свега на капиталним делима новије србистике, како правописног приручника, тако и граматичких из разних дисциплина. Но, ту спадају и сведочанства о другим тешкоћама са којима се Одбор сретао.

7.1. Неколико одлука представља сведочанство рада на издањима правописа и елиминисање већег броја правописних приручника у пракси. Одлуком бр. 8 „О правописним приручницима“ (59–62) од 1. октобра 1999. разматра се молба Предузећа за издаваштво, производњу, трговину и услуге д. о. о. „Нијанса“ из Земуна да се треће издање *Правописа српског језика (приручника за школе [1998])* проф. др Милорада Дешића, члана Одбора и Комисије бр. 5, препоручи за употребу у основним и средњим школама. Школска издања овог аутора уживала су похвале у вези са педагошко-методолошким поступцима излагања правописне материје, за разлику од Матичиног школског издања из 1997. године, које је непогодно. Нажалост, како издавач није сарађивао са Одбором, Матицом, приређивачима и рецензентима (издање би тре-

²¹ У Русији у установама високог образовања постоји предмет говорна култура, који је намењен свима који би се у будућности бавили педагошким радом (Николић 2010а: 12–13).

бало бити измењено и допуњено и, у складу са принципима Одбора, не би било само у екавској већ и у ијекавској верзији), препорука је изостала. Одлука бр. 22 „Озваничење новог правописног програма“ (114–116), потписника Мата Пижурице, од 8. децембра 2001. године у име Комисије бр. 5 доноси *Програм и основна уједињива за иприрему измењеног и доиуњеног издања Правоииса срїскога језика* (планираног за 2004. годину). Именована је и редакторска група у саставу М. Пижурица, М. Дешић, Б. Остојић и Ж. Станојчић, а циљ је да се ново издање растерети наноса *Правоииса* из 1960. године, ослободи неактуелних дублета и усагласи правописна терминологија са српском традицијом. Одлуком бр. 44 „Прецизирање и оснаживање послова око нове редакције правописа“ (213–217) предлаже се распоред обавеза и укључују нови сарадници, како би се послови на коначној редакцији *Правоииса* са именованим суприређивачима привели крају.

7.2. Појава капиталних издања рађена под окриљем Одбора праћена је такође написима у виду одлука. Прво у низу таквих издања прати Одлука бр. 15 „Обратни речник српскога језика“ (93–94). На основу достављених рецензија И. Клајна, Д. Ћупића, С. Реметића и Ј. Јокановић-Михајлов за ово остварење Мирослава Николића, Комисија бр. 7 истиче лексикографски значај и примену књиге у науци и пракси. Поводом изласка из штампе школског издања *Правоииса срїског језика (Приручника за школе)* 2001. године сачињена је Одлука бр. 18. „Окончан велики подухват“ (102–106), где се може упознати и са историјом правописних токова од 1960. године. Одлуком бр. 24 „Поуздано и научно утемељена аргументација“ (122–125) обележено је објављивање књиге *Творба речи у савременом срїском језику. Први део: слагање и ирефиксација* аутора академика Ивана Клајна (2002), а поводом изласка из штампе наставка овог дериватолошког подухвата *Творба речи у савременом срїском језику. Други део: суфиксација и конверзија* (2003), Драго Ћупић и Бранислав Брборић припремили су Одлуку бр. 43 „Значајан помак у односу на претходне радове и књиге из творбе речи“ (210–212). Са рецензентским потписима Живојина Станојчића и Мирослава Николића, ово су прва и друга књига серије „Прилози граматички српског језика“ у оквиру програма Одбора. Одлука бр. 42 „Вишеструко корисна књига за науку и праксу“ (207–209), за коју је нацрт написао Ђорђе Оташевић, односи се на лексикографско дело *Семантичко-деривациони речник (Свеска 1: Човек – делови ишела)*, чији су редактори Даринка Гортан Премк, Вера Васић и Љиљана Недељков (2003). Како је идеју и упутства за овај речник осмислила и разрадила проф. Гортан-Премк, члан Одбора и председник Комисије за лексикологију

и лексикографију, те како је речником научној и стручној јавности представљена нова концепција (коју су преузели македонски и пољски лингвисти), Одбор налази да, иако ова књига није његов пројекат, треба да препоручи књигу стручној и широј јавности. Појава дугоочекиваног једнотомног речника српског језика (2007) праћена је Одлуком бр. 58 „Испуњена национална обавеза од првенственог значаја. Зашто смо и како добили једнотомни *Речник српског језика*“ (264–266), за коју је текст сачинио Срето Танасић. Одлука бр. 63 „Нова српска граматика с нормативним приступом“ (282–284), чији су нацрт сачинили Јован Вуксановић, Срето Танасић и Марина Николић, посвећена је значају и дOMETИМА *Нормативне грамаџике српског језика* академика Предрага Пипера и Ивана Клајна (2013).²²

7.3. Одлука бр. 4 „Спој незнања, измишљања и ароганције“ (47–49) и бр. 5 „Исправка“ (50–51) из 1998. оповргавају погрешне тврдње и оцене у листу *Демократија* о оријентацији језичке политике председника Одбора (тада академика Павла Ивића). Предмет Одлуке бр. 7 „Закључак Комисије за синтаксу“ (58) из исте године представља осврт на допринос раду Одбора представника Филозофског факултету у Српском Сарајеву.

8. Овде свакако треба указати на то да је Одбор својим члановима и члановима својих комисија кроз *Карџиошеку језичких недоумица* скренуо пажњу на појаве са свих нивоа језичке структуре које треба пратити, посматрати и проучавати ради што прецизније норме и подизања нивоа језичке културе. Та питања неретко су била предмет појединачних студија, или су нашла место као одреднице у језичким приручницима. На предлог Комисије за синтаксу, Одбор је усвојио да Марина Николић (2010б) изради регистар нормативних питања и њихових решења на основу релевантних српских језичких саветника и приручника, а ту су укључене и одлуке нормативног карактера. Колико је *Карџиошека* драгоцене за проучаваоце језика и нормативисте, јер указује на појаве у превирању и типичне грешке, толико овај регистар, осим у научним круговима, има примену у ширим стручним круговима и јавности уопште јер олакшава проналажење решења неке недоумице.

8.1. Одлуке Одбора, како је представљено, тематски, по садржају, дају препоруке и одговоре на конкретна нормативна питања, али у већем броју тичу се језичке политике. Оне су усмерене на ширу јавност, а

²² Нису сва дела везана за делатност Одбора праћена овом врстом написа. О другим издавачким подухватима в. Танасић 2018: 17–18. О питањима језичке културе, али и провођења језичке политике и језичког планирања, значајна је монографија Марине Николић (2010а), коју су подржали Одбор и његова Комисија за синтаксу.

сведоче о активности Одбора и правовременом реаговању на одређене појаве. Овим одлукама се не даје допринос решавању само практичних, конкретних питања језичке норме у смислу одређивања нормативног статуса, већ се иде много дубље у историју језичког стандарда, језичку политику и језичко планирање. Оне могу бити инспиративне и за многе теоријсколингвистичке теме, а исто тако могу доприносити и провођењу мера језичке политике у пракси: у школству, издаваштву итд. Преглед и анализа одлука показује да је Одбор био агилан и када су посредни одговори на језичка питања разних институција, установа и појединаца, али је скоро увек правовремено реаговао на уплитање политике у језик, банализацију језичких чињеница и сл. Књига сабраних одлука потврђује да Одбор ради у складу са успостављеним програмом и циљевима, али шире сагледано, пред Одбором је још питања постављених пре двадесет година, као и бројна која се отварају.

ИЗВОРИ

- Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика. Поводом 20 година од оснивања*, прир. Вељко Брборић, Јован Вуксановић, Милан Тасић, Срето Танасић, Београд: НМ Либрис, Одбор за стандардизацију српског језика, 2017.
- Списи Одбора за стандардизацију српског језика*, прир. Радојко Гачевић, Јован Вуксановић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 1998.
- Списи Одбора за стандардизацију српског језика*, II, прир. Бранислав Брборић, Радојко Гачевић, Јован Вуксановић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 1999.
- Списи Одбора за стандардизацију српског језика*, III, прир. Бранислав Брборић, Радојко Гачевић, Јован Вуксановић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2000.
- Списи Одбора за стандардизацију српског језика*, IV, прир. Бранислав Брборић, Радојко Гачевић, Јован Вуксановић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2001.
- Списи Одбора за стандардизацију српског језика*, V, прир. Бранислав Брборић, Радојко Гачевић, Јован Вуксановић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2002.
- Списи Одбора за стандардизацију српског језика*, VI, прир. Бранислав Брборић, Радојко Гачевић, Јован Вуксановић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2003.
- Списи Одбора за стандардизацију српског језика*, VII, прир. Бранислав Брборић, Радојко Гачевић, Јован Вуксановић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2004.

- Сјиси Одбора за сјандардизацију срјског језика*, VIII, прир. Бранислав Брборић, Радојко Гачевић, Јован Вуксановић, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2005.
- Сјиси Одбора за сјандардизацију срјског језика*, IX, прир. Радојко Гачевић, Јован Вуксановић, Милан Тасић, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига, 2007.
- Сјиси Одбора за сјандардизацију срјског језика*, X, прир. Радојко Гачевић, Јован Вуксановић, Милан Тасић, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига, 2008.
- Сјиси Одбора за сјандардизацију срјског језика*, XI, прир. Радојко Гачевић, Јован Вуксановић, Милан Тасић, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига, 2011.
- Сјиси Одбора за сјандардизацију срјског језика*, XII–XV, *Поводом двадесет година од оснивања (1997–2017)*, прир. Јован Вуксановић, Београд: Институт за српски језик САНУ, НМ Либрис, 2018.
- Срјски језик у нормативном огледалу. 50 одлука Одбора за сјандардизацију срјског језика*, прир. Бранислав Брборић, Јован Вуксановић, Радојко Гачевић, Београд: Београдска књига, 2006.

ЛИТЕРАТУРА

- Николић 2010а: Марина Николић, *Теорија језичке културе у науци о срјском језику и славистици*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Николић 2010б: Марина Николић, *Сводни регистар ишћања из срјске говорне културе – према језичким саветницима*, Београд: Београдска књига.
- Спасојевић 2009: Марина Спасојевић, О „Нашој пошти“ у *Нашем језику*, *Наш језик* XLV/1–4, Београд, 61–76.
- Танасић 2018: Срето Танасић, Двадесет година рада Одбора за стандардизацију српског језика, *Наш језик* LXIX/1, Београд, 13–26.

Марина Л. Спасоевич

КОМИТЕТ ПО СТАНДАРТИЗАЦИИ СЕРБСКОГО ЯЗЫКА И ЕГО
РЕШЕНИЯ (СПОСОБЫ КНИГИ СОБРАННЫХ РЕШЕНИЙ ПО
СЛУЧАЮ ОТМЕЧАНИЯ ДВАДЦАТИЛЕТИЯ РАБОТЫ)

Резюме

В работе представлены и проанализированы решения Комитета по стандартизации сербского языка, собранные в книгу по случаю отмечаания двадцатилетия работы этого органа. Указывается на значение объявлений Комитета по стандартизации в виде рекомендаций и мнений в связи с языковыми явлениями (фонетическими, морфологическими, синтаксическими, стилевыми, традуктологическими), но и общественно-политическими, имеющими свои последствия и на языковом плане. Обзор показывает прилежание Комитета и в ответах на языковые вопросы различных учреждений и отдельных людей, причем он реагировал почти всегда вовремя и правильно и на вмешательство политики в язык без предыдущей консультации с лингвистами. Книгой собранных решений подтверждается работа Комитета в соответствии с установленной программой и целями. Тем не менее, перед Комитетом стоит еще вопросов, поставленных двадцать лет назад, а также многочисленные новые.

Ключевые слова: сербский язык, Комитет по стандартизации сербского языка, решения Комитета по стандартизации сербского языка, норма, нормативные рекомендации и позиции.